

Vernetjenesten

Jeg vil i denne artikkelen gi en kort oversikt over reglene for de mest sentrale delene av en virksomhets vernetjeneste. Reglene gjelder alle typer virksomheter, herunder også offentlig sektor.

Arbeidsmiljøutvalget

Det sentrale organ i en vernetjeneste er arbeidsmiljøutvalget. Iht. arbeidsmiljølovens kapittel 7, skal arbeidsmiljøutvalg opprettes i alle virksomheter som sysselsetter minst 50 arbeidstakere. I mindre virksomheter, som har mellom 20 og 50 arbeidstakere, skal arbeidsmiljøutvalg opprettes hvis en part krever det.

Arbeidsmiljøutvalget er et partssammensatt organ hvor arbeidsgiver- og arbeidstakersiden skal ha like mange representanter. Vervet som leder av utvalget går på omgang mellom partene.

Ved stemmelikhet i utvalget er leders stemme utslagsgivende. Dette vil i realiteten si at flertallet i utvalget vil skifte mellom arbeidstakersiden og arbeidsgiversiden, alt etter hvem som har lederen. Reglene for valg til arbeidsmiljøutvalg følger av egne forskrifter til arbeidsmiljøloven. Jeg kan av plasshensyn ikke gå nærmere inn på disse reglene i denne artikkelen.”

Arbeidsmiljøutvalgets oppgaver

Arbeidsmiljøutvalget har en rekke oppgaver, herunder bl.a. behandling av planer i virksomheten som vil kunne få vesentlig betydning for arbeidsmiljøet, behandling av saker vedr. bedriftshelsetjeneste og intern vernetjeneste, samt etablering og vedlikehold av virksomhetens HMS-arbeid. Utvalget kan også, hvis det er nødvendig av hensyn til liv og helse, pålegge arbeidsgiver å gjennomføre konkrete tiltak for å forbedre arbeidsmiljøet i virksomheten.

Verneombudsordningen

En meget vesentlig del av vernetjenesten er verneombudsordningen. Reglene om verneombud er tatt inn i lovens kapittel 6. Det fremgår her at det i utgangspunktet skal velges verneombud i alle virksomheter uansett størrelse. Hvis virksomheten har under 10 ansatte, kan det imidlertid avtales mellom partene at det ikke skal være verneombud i virksomheten. Loven fastsetter av bevisshensyn, at avtalen skal være skriftlig. Hvis ikke annet er avtalt, varer en slik avtale i 2 år. Antall verneombud i en virksomhet skal fastsettes iht. antall ansatte, virksomhetens art og arbeidsforholdene for øvrig.

I virksomheter med flere verneombud skal det velges minst ett hovedverneombud.

Disse skal velges blant de allerede valgte verneombudene. Hovedverneombudet har ansvar for å samordne verneombudenes virksomheten.

Funksjon, myndighet og ansvar

Verneombudene har en viktig funksjon i virksomheten. De skal ivareta arbeidstakerenes interesser i saker som angår arbeidsmiljøet og se til at hensynet til arbeidstakerenes sikkerhet, helse og velferd ivaretas iht. arbeidsmiljølovens regler. Verneombudet er i loven pålagt en ganske omfattende aktivitetsplikt. Blir et verneombud kjent med forhold som fremstår som en fare for ulykker eller som på annen måte kan være helsefarlig for de ansatte, skal verneombudet selv søke å avverge faren. Dersom dette ikke lar seg gjøre, skal verneombudet umiddelbart varsle arbeidsgiver eller dennes representant på arbeidsstedet. Arbeidsgiver plikter da å svare på henvendelsen.

Gjøres det ikke noe fra arbeidsgiver, skal verneombudet varsle Arbeidstilsynet eller arbeidsmiljøutvalget om dette. Verneombudet kan også velge å stanse arbeidet, dersom det foreligger umiddelbar fare for arbeidstakeres liv og helse og denne faren ikke kan avverges på annen måte. Verneombudet må i disse tilfeller også vurdere hvilket omfang som må til for at stansingen skal ha den nødvendige effekt. Arbeidsgiver eller dennes representant skal i disse tilfeller varsles omgående. Vi ser således at et verneombud har en betydelig myndighet i forhold til å stanse virksomhet som truer arbeidstakeres liv og helse. Det er imidlertid arbeidstilsynet som tar stilling til om arbeidet skal gjenoptas eller fortsatt være stanset. Verneombudets stansingsrett gjelder kun inntil Arbeidstilsynet har tatt stilling til stansings spørsmålet. Avslutningsvis kan nevnes at arbeidsmiljøloven fastslår at verneombudet ikke kan pålegges noe erstatningsansvar i forbindelse med stansing av arbeid.

Advokat Bjørn Bråthen